didaskalia
gazeta teatralna

Z numeru: **Didaskalia 156**
Data wydania: kwiecień 2020
Źródło: https://didaskalia.pl/pl/artykul/noty-o-ksiazkach-0

/ teatr w książkach

Noty o książkach

Choreografia: polityczność, red. Marta Keil, Art Stations Foundation i Instytut Muzyki i Tańca, Warszawa – Poznań – Lublin 2018

Choreografia: autonomie, red. Marta Keil, Art Stations Foundation i Instytut Muzyki i Tańca, Warszawa – Poznań – Lublin 2019

Choreografia: polityczność i *Choreografia: autonomie* to dwa pierwsze tomy serii poświęconej zagadnieniom związanym ze współczesną choreografią, której rozumienie w zaproponowanym przez autorki i autorów ujęciu daleko wykracza poza związek z tańcem jako jedną ze sztuk performatywnych. Jak pisze we wstępie do pierwszego tomu redaktorka serii Marta Keil, z poszczególnych tekstów wyłania się obraz choreografii, która staje się przede wszystkim sposobem myślenia, pozwalającym na nowo zobaczyć różne praktyki artystyczne i inne działania społeczne przez pryzmat ich polityczności. Równocześnie szeroki zakres podejmowanych przez autorki i

autorów tematów sprawia, że pozycje te mogą być także postrzegane jako otwarty krajobraz współczesnych sposobów ujmowania zjawiska choreografii, jego przemian i różnych sposobów wprowadzania w życie.

W obu tomach umieszczono zarówno artykuły analityczne (np. Wojciech Klimczyk, *(Prze)pisać poruszenie, uwspółcześnić taniec*), jak i wywiady (np. *Projektowanie przyszłości?*, Maria Stokłosa i Ramona Nagabczyńska o Centrum w Ruchu: rozmowa Mateusza Szymanówki), a także teksty służące jako narzędzie pracy artystek i artystów bądź relacjonujące ich działania (np. Xavier Le Roy, *Wywiad z samym sobą*). Niektóre z nich to przedruki studiów kluczowych dla najnowszej historii tańca, inne zostały napisane z myślą o tej publikacji, czego wyraz odnajdujemy w licznych odniesieniach do aktualnych wydarzeń – często jeszcze niedomkniętych w momencie druku.

Formalna różnorodność nie wywołuje jednak poczucia chaotyczności. Wręcz przeciwnie. Przykładem mogą być choćby artykuły Christine de Smedt (*„9×9" i choreografia społeczna*) i Gabriele Klein (*Kolektywne ciała protestu. Choreografie społeczne i materialność społecznych struktur*) z tomu pierwszego i *Oporowe choreografie, czyli jak się robi tymczasowe strefy autonomiczne* Anki Herbut z drugiego – wzajemnie dopełniające się w opisie zjawiska choreografii społecznej i jego licznych implikacji.

Koherentność gwarantują także konteksty, do jakich odwołują się autorki i autorki w obu tomach. Istotnym tłem poszczególnych rozważań jest choćby zjawisko tańca krytycznego, związki współczesnych praktyk ekonomicznych z postrzeganiem działalności artystycznej czy świadomość nierozerwalności instytucjonalnych warunków produkcji i wyłaniającej się z ich ramy estetyki.

Autorkom i autorom zdaje się przyświecać przekonanie o sprawczej roli, jaką może odgrywać choreografia w dzisiejszej rzeczywistości – zarówno jako

operatywne pojęcie służące jej opisywaniu, jak i praktyka cielesna skoncentrowana na powodowaniu zmiany. Tym samym *Choreografię: polityczność* i *Choreografię: autonomię* można także postrzegać jako przewodniki, umożliwiające czytelniczkom i czytelnikom poruszanie się po rozmaitych formach aktywizacji, oporu i projektowania nowych form organizacji społecznej.

Maciej Guzy

Solidarność 2.0, czyli demokracja jako forma życia, red. Jan Sowa, Biennale Warszawa, Warszawa 2019

Solidarność 2.0, czyli demokracja jako forma życia to wydany przez Biennale Warszawa zbiór, zawierający zapisy rozmów przeprowadzonych w ramach cyklu dyskursywno-badawczego, który odbył się w Warszawie w 2018 roku. We wstępie kurator projektu i prowadzący dyskusje Jan Sowa sytuuje podejmowane w dyskusjach problemy i zjawiska w ramach założeń cyklu. Wspólnym mianownikiem rozmów jest namysł nad demokracją jako nie tyle zestawem pewnych wartości czy pojęciem opisującym polityczny *status quo*, ile jako sposobem organizacji społecznej – tytułową formą życia. Innymi słowy, można rozważyć demokrację, pytając o to, jakie cele ta polityczna forma ma spełniać i czy rzeczywiście to robi. *Solidarność 2.0* to jednak przede wszystkim zbiór konkretnych pomysłów na zmianę i realnie funkcjonujących, innych niż obowiązujący, modeli demokracji parlamentarnej. W książce zebrano opowieści o realizowanych zarówno w przeszłości, jak i współcześnie projektach politycznych opartych na idei samoorganizacji i niehierarchicznej strukturze.

W *Solidarności 2.0* znaleźć można rozmowę z Moniką Kosterą, prowadzącą empiryczne badania spółdzielni, czy z Dmytro Stasiukiem, który opowiada o tym, jak zorganizowana była Machnowszczyzna – istniejące między 1917 a 1921 rokiem, anarchistyczne Wolne Terytorium na Ukrainie.

Ze smutkiem czyta się dziś (rozmowa przeprowadzona była w 2018 roku) rozmowę z Dilar Dirik – kurdyjską socjolożką i aktywistką, opisującą szczegółowo praktyczne rozwiązania i procedury, dzięki którym na terenie północnej Syrii mógł zostać zrealizowany jeden najbardziej interesujących i radykalnych projektów politycznych: Rożawa. W kontekście tureckiej inwazji na terytorium kurdyjskie gorzko wybrzmiewa rozmowa, w której Dirik szczegółowo opowiada o tym, jak zorganizowane jest to „państwo bez państwa" i o tym, jak samoorganizacja przywraca obywatelom poczucie sprawczości i kontroli nad organizacją życia wspólnoty.

Wywiad z Jakubem Rokiem i Joanną Pawluśkiewicz, zaangażowanymi w obronę Puszczy Białowieskiej w ramach Obozu dla Puszczy, pozwala zapoznać się z jedną z najciekawszych rodzimych inicjatyw oddolnych. Uwagi aktywistów dotyczące współpracy między różnymi organizacjami działającymi na miejscu, relacji z mieszkańcami wsi i miejscowości sąsiadujących z miejscem protestu czy codzienności obozu, wydają się niezwykle interesujące dla każdego, kto zastanawia się nad praktycznymi aspektami działalności oddolnych organizacji.

Z kolei Georg Blokus opowiada o Szkole Politycznej Nadziei, którą organizuje w Kolonii z grupą aktywistek i aktywistów, mających ambicję powołania prawdziwie inkluzywnej instytucji kultury, współtworzonej przez lokalną społeczność.

Ostatnie dwie rozmowy wykraczają poza formułę badania oddolnych

inicjatyw. Monika Płatek zastanawia się nad obowiązującym w Polsce systemem prawnym, wskazując na jego neoliberalny charakter i proponując w zamian model zbliżony do prawa skandynawskiego, a więc system opierający się na idei sprawiedliwości naprawczej i mediacji. Rozmowa z Marią Świetlik i Marcinem Koziejem wprowadza z kolei do politycznej dyskusji niezwykle dziś istotny element – technologie cyfrowe. Sowa wraz z rozmówcami rozważają emancypacyjny potencjał internetu i technologii, a także wskazują na strukturalne zagrożenia, wynikające z kształtujących się w ich ramach hierarchii.

Witold Loska

Anka Herbut, *Ruchy oporu*, Art Stations Foundation, https://issuu.com/ankaherbut/docs/ruchy_oporu_anka_herbut

Projekt „Ruchy oporu” został zrealizowany w ramach stypendium badawczego Grażyny Kulczyk 2019 z zakresu współczesnej choreografii.

Anka Herbut już we wstępie *Ruchów oporu* wprowadza – ukute przez Hakima Beya – pojęcie Tymczasowej Strefy Autonomicznej (TSA), zgodnie z którym projektowanie trwałości zrywów rewolucyjnych jest skazane na porażkę, wobec czego należy podkreślać efemeryczny charakter rewolucji i myśleć o niej jako o wytwarzającej kruche przestrzenie z własnymi normami i prawami. Autorka wykorzystuje tę koncepcję do analizy zjawisk choreograficznych, stawiając przy tym tezę, że artyści i artystki za pomocą praktyk tanecznych wychwytują społeczne napięcia i próbują kształtować

alternatywne scenariusze i rozwiązania.

Artzin składa się z tekstów analitycznych oraz rozmów, których pierwodruki były publikowane przez ostatni rok w taniecPOLSKA.pl, „Dwutygodniku” i „Polish Theatre Journal”. Punktem wyjścia projektu jest powiązanie choreografii ze społecznymi praktykami oporu i zbadanie metod pracy, wykorzystywanych przez choreografki i choreografów do wyrażania szeroko rozumianego sprzeciwu poprzez ciało i ruch. Herbut przeprowadziła wywiady z Martą Ziółek (*Pochwała dziwności*), Zontą (*Ghetto Balet*), Rafałem Pierzyńskim (*Musimy zacząć o siebie dbać*), Magdaleną Marcinkowską (*Najpierw trzeba być w undergroundzie*).

W artykułach autorka analizuje dynamikę protestów, wskazując, że o ile w latach siedemdziesiątych czy osiemdziesiątych protesty stanowiły nieodłączny element konstytuowania się zbiorowej tożsamości, a ich celem było zazwyczaj wprowadzenie odpowiednich regulacji prawnych, obejmujących osoby zmarginalizowane i dyskryminowane, o tyle w nowym tysiącleciu na ulice wychodzi się głównie po to, aby wyrazić swój bunt wobec decyzji podejmowanych na wyższych szczeblach. Herbut przygląda się także sytuacjom, w których efemerycznie wytwarzane tkanki społeczne oraz choreografie oporu transformują sferę publiczną i kontestują jej dotychczasowe uporządkowanie. Autorka opisuje wreszcie historię emancypacyjnych ruchów queerowych, ale nie wykorzystuje tego do tworzenia zawłaszczających, esencjonalnych wzorców działania, lecz do postawienia pytań o relację między queerem a wybranymi choreografiami w kontekście sytuacji kryzysowych i form sprzeciwu.

Wiktoria Tabak

Źródło: *https://didaskalia.pl/artykul/noty-o-ksiazkach-0*